

Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини

Одеської обласної державної адміністрації
Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Грушевського

Науково-методичний відділ

БІБЛІОТЕКИ У ФЕСТИВАЛЬНОМУ РОЗМАЇТТІ

Досвід роботи та методичні пропозиції

Одеса
2021

Фестиваль – це свято, масове святкове дійство, що включає огляд, демонстрацію досягнень у різних сферах людської діяльності.

Одеська область прославилася себе на теренах держави фестивалями мистецькими і літературними, музичними і гастрономічними, історичними, військово-патріотичними, етнофестивалями та кінофестивалями. Змістовне та креативне насичене культурно-мистецьке середовище регіону є найважливішою умовою його сталого розвитку.

В Декларації Міжнародної Федерації бібліотечних асоціацій¹ зазначена провідна роль бібліотек у долученні мешканців до цінностей національних культур та толерантного ставлення до цінностей інших культур. І бібліотеки області у своїй більшості надають цікаві приклади постійної, яскравої участі у підготовці та проведенні різноманітних фестивальних свят у територіальних громадах, доводячи, що креативне мистецтво бібліотекарів – невід’ємна частина цього дійства.

Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини DocuDays UA² проходить за постійною участю бібліотек, які, крім надання можливості мешканцям подивитись фільм фестивалю у медіацентрі бібліотеки, готують огляди літератури, виставки, зустрічі з правозахисниками презентації книг. Участь бібліотек у фестивальній програмі сприяє закріпленню зв’язків з клубними закладами та ще раз доводить необхідність бібліотеки в житті громади.

Цього року фестиваль проходив з 26 березня по 4 квітня. Особливо цікаво для людей проходили зустрічі у «живій бібліотеці». В зв’язку з пандемією «Жива бібліотека» працювала он-лайн на платформі ZOOM, поспілкуватись мали змогу усі бібліотеки області, що мали технічні можливості.

Як відомо, «**Жива бібліотека**»³ — це інтерактивний захід, що надає людський вимір ідеї розмаїття, «читачам» надається досвід діалогу та усвідомлення, як сильно життя реальної людини, яка представляє ту чи

¹ Кодекс етики ІФЛА для бібліотекарів та інших інформаційних працівників // Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА). Дата оприлюднення: 19.03.2012. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/faife/codesofethics/ukrainiancodeofethicsfull.pdf>. (дата звернення: 27.03.2021).

² Мандрівний міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Dokudays UA // Мандрівний Dokudays UA. URL: <https://travelling.docudays.ua/>. (дата звернення: 27.03.2021).

³ **Жива бібліотека** // Вікіпедія. Відред.: 05.02.2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Жива_бібліотека (дата звернення: 27.03.2021).

іншу вразливу групу в суспільстві, відрізняється від наших про неї уявлень. Цьогоріч «книгами» у «Живій бібліотеці» стали люди, об'єднані історіями подолання стигм, упереджень та дискримінацій, пов'язаними з їхньою спільнотою чи статусом. Кожна історія є прикладом того, що толерантність до різноманіття є невіддільною складовою здорового та вільного від стереотипів суспільства. «Жива бібліотека» – це найбільший в Україні простір для діалогу з групами, які потерпають від дискримінації.

Під час «Живої бібліотеки» відвідувачі бібліотек-учасників почули історії військовослужбовця, який є відкритим геєм; батька трансгендерного підлітка; патрульної поліцейської і мами трьох дітей. Що спонукає українських чоловіків іти в декретну відпустку по догляду за дитиною, а жінок – ставати снайперками або штурмовичками в зоні АТО/ООС? Як налагодити життя, звільнившись із місць позбавлення волі або маючи досвід вживання наркотиків? Як вибороти право на освіту людині з розладом аутичного спектру чи побороти стигматизацію щодо свого ВІЛ-позитивного статусу? Чому інвалідність не є завадою для великого спорту, а ромська національність – перепоною для кар'єри? Відповіді на ці та багато інших непростих запитань було знайдено в історіях «книжок» «Живої бібліотеки».

Яскравим свідченням нових підходів до використання бібліотечного простору служить участь бібліотек у фестивальных святах, ніби то не напряму пов'язаних з традиційною бібліотекою. Прикладом може стати робота бібліотек Білгород-Дністровської територіальної громади під час фестивалю «Аккерманський виклик». Цей фестиваль – захоплюючі лицарські поєдинки за автентичними правилами, різноманітна програма бойових маневрів середньовіччя. Бібліотеки використали свої території для організації зустрічей з істориками, учасниками боїв, для захоплюючої розповіді про історії лицарства у Європі. На жаль, пандемія, виключила цей захід з програми року, але бібліотеки продовжують роботу, пропагуючи книги, що розповідають про українську історію, матеріали про історію краю, історію Аккерманської фортеці.

Бібліотеки мають значний досвід участі у фестивалях, підтриманих державою, переможців конкурсу «Малі міста – великі враження»⁴. Це – фестиваль гастрономічної спадщини «Дністровські гостини» (Маяківська сільська ТГ), мультиетнічний гастрофестиваль «Дністровська вертута»

⁴ **Малі міста – великі враження** // М-во культури та інформ. політики України. URL: http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=245184029. (дата звернення: 26.03.2021).

(Біляївська міська ТГ), етнофестиваль «Чумацький шлях» (Красносізьська сільська ТГ), «Любашівка – столиця української ковбаси» («Любашівська селищна ТГ), фестиваль «BANDURA FUSION» (Ренійська міська ТГ) та фестивалі за, так званими, малими проектами «**Створення і просування комплексного культурно-мистецького продукту «Дивовижна в'язь часів»⁵** із використанням культурно-історичного потенціалу міста Ананіїв (Ананіївська міська ТГ), «Етнографічний кластерпростір, що формує культурну спільноту Балтської ТГ» (Балтська міська ТГ).

Маяківська публічна бібліотека охоче і яскраво долучилась до фестивалю, метою якого було збереження самобутньої гастрономічної спадщини, як складової культури України. Маяки – це гостинні ворота української Бессарабії, тож і фестиваль був наповнений бессарабськими стравами. До речі, під час фестивалю було побито кулінарний рекорд у номінації «Найбільша кількість традиційних рецептур рибної юшки, приготовленої на одній локації», бібліотекарі записали ці рецепти, розмістили їх в соціальних мережах і збережуть ці рецепти для зацікавлених осіб, адже у бібліотеці працює клуб аматорів кулінарного мистецтва. За програмою фестивалю бібліотека презентувала виставку традиційних блюд регіону, яку назвала «Дністровський салон смаку». Під час підготовки до фестивалю бібліотека провела і турнір ерудитів «Самобутність бессарабського меню», і вікторину «Село моє: гостинні традиції». Цього року бібліотека активно готується до свята – 600-річчя села Маяки (адже письмова згадка про село Маяки була 1421 року). І це – яскраве свідчення необхідності діяльності бібліотеки для громади села.

Етно-фестиваль «Чумацький шлях», проведений Красносізьською територіальною громадою Лиманського району, став ще одним прикладом активної спільної діяльності усіх закладів культури, освіти, бібліотекарів для досягнення спільної мети – розповіді про виготовлення солі з лиманської води, про шляхи чумаків, про тогочасне життя. Бібліотекарі шукали, збирали та систематизували історичну інформацію про випарювання солі, про чумацькі шляхи, про історію сіл поблизу Куяльницького лиману, про чумацьку історію тогочасної України. Бібліотекарі активно використовували свій бібліотечний простір під час

⁵ Про затвердження переліку культурно-мистецьких проектів - переможців конкурсу культурно-мистецьких проектів “Малі міста - великі враження”, які реалізуються у 2019 році на умовах співфінансування з державного бюджету : [Розпорядження Кабінету Міністрів України № 535-2019-р від 10.07.2019 р.] // Верховна Рада України. Дата оприлюднення: 10.07.2019. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/faife/codesofethics/ukrainiancodeofethicsfull.pdf>. (дата звернення: 26.03.2021).

підготовки до фестивалю, надаючи його для проведення таких майстер класів, як виготовлення ляльок-мотанок, вишивання бісером, каліграфія. В бібліотеці були презентовані виставки «Чумакування в Україні», «Чумацькі дороги в літературі», проведено літературно-музичний вечір « Їхали чумаки, ой, Україною...». Розповіді про фотовиставку «Складні з'єднання» та про інсталяцію «Сіль води» були підготовлені за участі бібліотечних працівників.

Участь бібліотекарів у фестивалі-ярмарку «Любашівка – столиця української ковбаси» була запрограмована організаторами. Бібліотекарі взяли участь у цій акції як актори та ведучі, помічники у підготовці усіх текстів, що звучали на святі. До речі, фестиваль відбувався у Всеукраїнський день бібліотек і бібліотекарів вітали представники місцевого самоврядування, колеги та представники освітян, вручали Почесні грамоти, а голова селищної ради Геннадій Павлов презентував публічній бібліотеці сертифікат на ремонт фасаду приміщення. Крім особистої участі бібліотечних працівників у святі, в бібліотеках були презентовані виставки «Як чародійно пахне ковбаса...» та «Сучасні та історичні відомості про технології приготування ковбас», природно, бібліотеки приготували вечір поезій та гуморесок про ковбаси, який з успіхом був проведений у палаці культури.

Бібліотеки Ренійської ТГ креативно, постійно, з захопленням беруть участь у фестивалях, які є традицією у громаді. Виставкові експозиції, поетичні та літературно-музичні читання, огляди творів, зустрічі з місцевими авторами, круглі столи – це перелік форм участі бібліотек у наступних фестивальных святах: «Бессарабія – наша оселя», «Культура без кордонів», «Мошул» (спільно з національно-культурним молдавським товариством «Извор», фестиваль зимових обрядів «Флориле далбе», фестиваль вина, фестиваль дитячої літературної творчості «Джерельце», свято День Дунаю, фестиваль української культури «Відчуй Україну», фестиваль гагаузької культури «Буджак йилдизи» з гагаузьким національно-культурним товариством «Кардашлик».

Бібліотеки традиційно беруть участь у фестивалях, ярмарках та інших суто книжкових святах. Ця діяльність підвищує своє загально людське значення за умови Всеукраїнської акції промоції читання, започаткованої Українським інститутом книги та Міністерством культури та інформаційної політики України під девізом «Читай – досягай».

У державному проекті «Читання як життєва стратегія» активно взяли участь усі бібліотеки області.

Одним з головних напрямків року бібліотеки зробили мету популяризації книг, наданих Українським інститутом книги, серед обраних форм цієї роботи, особливо, коли область потрапила у «червону зону», стало використання соціальних мереж. Віртуальні виставки, буктрейлери, розповіді про прочитані книги, виставки, розміщені на бібліотечних блогах, сприяють підвищенню цікавості до отриманих книг. Особливо активно для популяризації книги та читання використовують соціальні мережі бібліотеки Роздільнянської, Березівської, Подільської ТГ.

Обласний щорічний **Фестиваль української книги пам'яті Михайла Грушевського** вже двадцять п'ятий рік поспіль залучає до участі в цьому святі усіх бібліотечних працівників області. Кожного року, як відомо, це свято розкриває різні теми, що є відтворенням багатогранної діяльності великого українця, **155 років народження якого держава відсвяткує 2021 року.**

Маємо рацію підкреслити активну творчу участь в святах української книги бібліотек Одеського, Березівського, Подільського, Ізмаїльського, Роздільнянського, Болградського, Білгород-Дністровського районів, які, наприклад, минулого року, не дивлячись на організаційні проблеми, провели цікаві поетичні вечори, презентації виставок, засідання аматорських клубів за програмою ХХІV обласного фестивалю пам'яті Михайла Грушевського, присвячені українській поезії «Поезія – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі»⁶.

Бібліотеки Любашівської ТГ мають неабиякий досвід проведення великих свят української книги. Ці бібліотеки стали центрами проведення обласного фестивалю «Безмежність української книги», підтриманого державою. До обласного свята української поезії, пов'язаного **ювілеєм Ліни Костенко**⁷ та підготовкою до **ювілею Лесі Українки**⁸, публічна бібліотека презентувала багатоаспектну виставку «Поезія – це діамант

⁶ «Поезія – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі»: ХХІV обласний фестиваль української книги пам'яті Михайла Грушевського // Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М.С. Грушевського. Дата публ.: 27.11.2020. URL: <https://biblioteka.od.ua/poeziya-tse-zavzhdy-nepovtornist-yakys-bezsmertnyj-dotyk-do-dushi-xxiv-oblasnyj-festyval-ukrayivskoyi-knygy-pam-yati-myhajla-grushevskogo/>. (дата звернення: 28.03.2021).

⁷ Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2020 році : [Постанова Верховної Ради України № 325-ІХ від 02.09.2020 р.] // Верховна Рада України. Дата ред.: 02.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325-20#Text>. (дата звернення: 28.03.2021).

⁸ Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2021 році : [Постанова Верховної Ради України № 1092-ІХ від 16.12.2020 р.] // Верховна Рада України. Дата оприлюднення: 16.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1092-20#Text>. (дата звернення: 28.03.2021).

величиною в слово», в якому окремий розділ «Поетичні барви Любашівщини» бібліотека присвятила поетам Любашівського краю: **Івану Кудлачу, Володимиру Синьковському, Марії Макаренко** та багатьом іншим. На поетичному вечорі, який відкрив програму фестивалю прозвучали вірші **Андрія Хасцького** та **Ірини Возняк**, творчістю яких пишається Одещина. Бібліотека допомагає у виданні публіцистично-літературного збірника «Любава», альманахів «Поетичне гроно», «Спектр».

Бібліотеки Любашівської ТГ не обмежують свою роботу щодо популяризації книги і читання участю в обласному фестивалі, ця робота ведеться постійно, а участь у державних акціях робить читання книг все більш популярним, особливо у молоді. Наприклад, бібліотеки взяли участь у Всеукраїнському конкурсі «**Успішні бібліотечні програми для молоді**»⁹ у номінації «Бібліотека – храм культури і добра». У минулому році бібліотеки взяли участь у трьох Всеукраїнських конкурсах «**Лідер читання**»¹⁰, «**Творчі канікули**»¹¹, «**Мрійник року**»¹² та Міжнародному конкурсі «**На одній хвилі**»¹³. У 2021 році читачі Любашівщини взяли участь у он-лайн читанні творів Лесі Українки «Поезія є всюди, хоч не всяк її бачить» та Всеукраїнському он-лайн марафоні «**Україна – це Я, Україна – це Ти**», присвяченому 30-річчю незалежності України».

Світова та європейська практики свідчать, що сьогодні бібліотеки є модерними місцями розвитку громад, де бібліотеки функціонують, бібліотеки – це місце, де відбувається навчання впродовж усього життя і цей принцип має бути спроектований на усі бібліотеки області, особливо на молодь і тих, хто відчуває себе самотніми (а це за соціологічними дослідженнями 30% опитаних).

Кожна бібліотека повинна включити у плани діяльність за програмою «Бібліотека проти самотності», запланувавши такі заходи, як

⁹ **Всеукраїнський конкурс «Успішні бібліотечні програми для молоді** : [оголошення конкурсу та Положення] // Держ. б-ка України для юнацтва. Дата публ.: 07.10.2019. URL: <http://4uth.gov.ua/konkurs-1/>. (дата звернення: 27.03.2021).

¹⁰ **III Всеукраїнський конкурс «Лідер читання**» : [оголошення конкурсу та Положення] // Нац. б-ка України для дітей. URL: <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9246>. (дата звернення: 27.03.2021).

¹¹ «**Творчі канікули – 2020**» : [умови конкурсу та номінації] // Нац. б-ка України для дітей. URL: <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9206>. (дата звернення: 27.03.2021).

¹² **Переможці Всеукраїнського конкурсу дитячого фотомалюнка «Мрійник року**» : [роботи учасників та переможців] // Нац. б-ка України для дітей. URL: <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9205>. (дата звернення: 27.03.2021).

¹³ **Переможці Міжнародного дитячого конкурсу-сдання «На одній хвилі**» // Нац. б-ка України для дітей. URL: <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9353>. (дата звернення: 27.03.2021).

«Бібліотека – шанс поговорити», дні відкритих дверей «Книга нас єднає», зустрічі і презентації книг «День без книги – день без сонця», презентації клубів аматорів журналістики, поезії.

Участь бібліотек у фестивалях це – одна з форм нестандартних підходів до реалізації проекту промоції читання. Враховуючи цей напрямок у плануванні, бібліотеки роблять яскравішою свою діяльність за державним проектом стратегії розвитку читання на 2021–2025 роки, який є складовою гуманітарної безпеки України, розвитку української культури та зміцнення людського потенціалу.

Пропонуємо також включити як обов'язкову спрямованість до планів роботи бібліотек такі напрямки, як обговорення книг лауреатів літературних конкурсів «Коронація слова», Шевченківської, обласних конкурсів. Однією з вирашних ідей може бути організація заходів-спілкувань «Читає бібліотекар – читає громада». Позитивну роль відіграватимуть конкурси талановитих читців під девізом «Читання вголос – потреба сьогодення», зустрічі «За філіжанкою чаю...».

Бібліотеки, враховуючи свою роль в реалізації Стратегії читання, повинні зробити читання головним трендом своєї діяльності і досягнення реалізації мети: необхідності громаді, де бібліотека існує.

БІБЛІОТЕКИ У ФЕСТИВАЛЬНОМУ РОЗМАЇТТІ [Текст] : досвід роботи та метод. пропозиції / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін. ; Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського ; [упоряд. Ю. С. Амельченко ; комп'ют. наб. Ю. С. Амельченко ; заг. редагування О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2021. – 8 с. – 15x21,5. – 40 прим. : б.ц.

Ксерокс ОУНБ
Зам. № 16 від 30.03.2021 р.
Тираж 40 прим.